

На основі вищесказаного можемо зробити висновок про те, що емоційно-ціннісний компонент патріотизму інтегрує в себе такі основні почуття:

- почуття любові до своєї Батьківщини, її природи, українського народу (любов до рідної землі проявляється у любові до рідного дому, повазі до батьків, свого роду, «рідної школи», «рідної вулиці», «міста»);
- почуття національної гордості за свою країну, її культуру, народ (захоплення визначними місцями рідної землі, побутом, звичаями, народними та родинними традиціями);
- почуття честі та власної гідності як громадянина-патріота України;
- почуття обов'язку перед Батьківщиною, яке виражається у готовності служити її інтересам, стати на захист своєї Вітчизни у випадку загрози національній безпеці;
- почуття відповідальності за власні вчинки та дії;
- почуття гуманності та толерантності у ставленні до представників українського народу, різних за етнічним походженням;
- почуття любові до праці на користь Батьківщини та українського народу (громадянин патріот із задоволенням та захопленням відгукується на різні види діяльності – трудову, навчальну, суспільно активну на користь Батьківщини та її народу).

Аналіз змісту патріотизму як почуття, особистісної цінності дозволив визначити патріотичне виховання як цілісний, цілеспрямований, свідомо організований процес становлення та розвитку особистості активного громадянина-патріота України, якому притаманне ціннісне ставлення до Батьківщини, рідної природи, українського народу, історії, матеріальних та духовних надбань суспільства.

Сміян Анна Олександрівна

Науковий керівник – канд. істор. наук, доц. Чернікова І.В.

Харківський національний педагогічний університет ім. Г. С. Сковороди

ЖИТТЯ КОЗАКІВ У ВІЙСЬКОВИХ ПОХОДАХ

У багатьох Україна асоціюється саме з козаками, адже вони відіграли велику роль у становленні нашої державності та формуванні національної культури. Саме наприкінці XV ст. з'являється перша згадка про «вільних воїнів», які запам'яталися світові своєю любов'ю та боротьбою за незалежність.

У ті часи для відстоювання своїх прав треба було мати гарну військову силу. Саме завдяки військовому мистецтву, дисципліні, вишкаленості, українське козацтво стало відомими на весь світ.

Походи для козаків були нерідким явищем, адже саме так вони мали змогу розширити свої території та відстояти свою честь. З початку існування Січі до неї приходило багато юнаків, але до війська їх не допускали якщо їм не виповнилося 20 років. Кожен козак повинен був пройти навчання у статусі джури, тільки після цього, воїна допускали до походів. Випробовування

складалося з двох основних етапів. Перший – заприсягнути на вірність козацькому товариству та прийняти християнську віру. Другий – освоїти козацькі звичаї та військову справу. Останній етап вирізнявся особливими випробуваннями: прислугуванням перед бувалими козаками, харчування бридкою їжею, їзда верхи на необ'їждженому коні, спускання на човні порогами Дніпра. Наприклад, є свідчення, що до війська у Січ брали тільки тих, хто мав змогу переплести певні ділянки Дніпрових порогів проти течії.

Звернемо увагу на приготування козаків до походу. Як правило козаки поділялися на «зимівників» та паланкових козаків, які мешкали у поселеннях поза межами Січі. Кожен з походів чи початок війни козаки відзначали салютами з гармат та музикою з танцями. Перед тим як піти у військовий похід, козак повинен був зробити ритуал, який покликаний забезпечити щасливий похід і повернення додому.

Слід врахувати те, що козаки були дуже віруючі, тому замовляли молебни. Мається на увазі, що під час нападу ворогів, у всіх храмах безперервно правилися спеціальні богослужіння. Очистившись з їх допомогою, воїни мали здобути силу перемогти ворога, ставали невразливими, нездоланими. Також повернення козаків з будь-яких військових походів супроводжувалось подячною церковною службою та поминанням загиблих.

Вільні воїни на перше місце ставили побратимство, тому вони обмінювалися натільними хрестами, а все інше було спільне. Вони дарували один одному коней, зброю. В боях билися поруч й рятували один одного, або захищали своїм тілом. Саме завдяки цьому, наші давні воїни мали настільки великий вплив на становлення нашої Державної культури. Саме від козаків нам у спадок залишилася любов до незалежності.

Українські козаки відзначалися своїми переможними морськими походами У підготовці до походу брало участь усе запорозьке товариство. Частина козаків споряджала судна, решта вантажила на них зброю, шаблі, рушниці, порох, набої, ядра, харчі. Не можна не згадати про унікальні та оригінальні козацькі човни, що використовувалися для походів, де на щоглі командир ставив прапорець і ним подавав сигнали решті козаків. Поява прапора також означала початок або кінець битви.

Для козаків дисципліна була невід'ємною частиною похідного життя. Наприклад, пішовши у військовий похід військо розташовувалося так: спочатку йшов козацький розвідувальний загін, за ним кіннота, основні ж сили йшли на 11- 15 км позаду. Завдяки такій тактиці практично завжди запорожці непомітно підкрадалися до своїх ворогів, та заставали їх зненацька, забезпечуючи собі більше шансів на перемогу. Хоча козаки найчастіше відправлялися в похід верхи, але ж вправно воювали й як піші воїни.

Разом з військом йшов табір, що складався з легких возів: на відкритих місцевостях, саме під прикриттям возів велися бойові операції. Завдяки возам, якщо вороги дуже насідали, то запорожці розташовували їх у кілька рядів, і доки передня лава стріляла, задні лави набивали рушниці та передавали зброю

переднім, так що кулі летіли надзвичайно рясно. Вози прив'язували один до одного ланцюгами.

Під час походів існував непорушний закон: запорожцям суворо заборонялося брати з собою будь-які спиртні напої. За пияцтво, як і за зраду, передбачалася смертна кара. У жодній армії світу не було таких вимог. Слід відзначити, що кожен з воїнів мав власні обереги: хустина, рушник, хрест, але перед морським походом козаки нерідко зав'язували в полу сорочки жменьку рідної землі (на випадок, якщо доведеться вмерти на чужині, то щоб з рідною землею). Є у фольклорі й інші версії, наприклад, нібито повертаючись до турків після зруйнування 1775 р. Січі, запорожці насипали землі в свої чоботи. Коли ж турецький султан приводив їх до присяги, то клялися таким чином: «На чийй землі стоїмо, тому цареві і будемо служити!».

Отже, козаки відомі в усьому світі своїми військовими досягненнями, а саме: силою, зброєю та неперевершеною бойовою майстерністю, хитрістю та кмітливістю у тактиці ведення бою. Дисциплінована організація військових походів відіграла значну роль у переможному марші козаків.

Степанова Олександра Анатоліївна
Науковий керівник – канд. істор. наук, доц. Чернікова І.В.
Харківський національний педагогічний університет ім. Г. С. Сковороди

РОЛЬ ОСОБИСТОСТІ ПИЛИПА ОРЛИКА У ЗАКЛАДЕННІ ОСНОВ ПОЛІТИЧНОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНСЬКОЇ КОЗАЦЬКОЇ ДЕРЖАВИ

«Конституція Пилипа Орлика» – це один із найважливіших та історично значущих документів в історії України й світової політики. Цей документ був виданий у 1710 р. та є першою українською конституцією, яка визнавала права та свободи громадян, закладала основи політичної системи Української козацької держави.

Пилип Орлик – гетьман України (1710-1742 рр.), наступний після Івана Мазепи, його найближчий соратник. Серед українських гетьманів він вирізняється тим, що був першим великим українським політиком, змушеним діяти за межами країни – в еміграції. Пилип Орлик був нащадком литовсько-білоруського шляхетського роду. Початкову освіту здобув у єзуїтському колегіумі у Вільно (нині Вільнюс); згодом навчався в Києво-Могилянській академії, був учнем Стефана Яворського. Західна освіта і виховання суттєво вплинули на формування світогляду Пилипа Орлика, а єзуїтський вишкіл до кінця життя спонукав до критичного мислення і пошуків виходу з найскладніших обставин.

Потім він почав службу як військовий канцелярист, згодом став генеральним писарем Війська Запорозького. Гетьман І. Мазепа одразу помітив і оцінив його непересічні здібності. Тому досить скоро Мазепа призначає 30-літнього П. Орлика реєнтом Генеральної канцелярії, тобто керівником усіх канцеляристів – про це написав Самійло Величко, який був військовим